

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Nencini inc. 68 [a]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Nencini inc. 68 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Nencini inc. 68 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Nencini inc. 68 (a)

ORATIO PHILIPPI BEROALDI Bo
NONIENSIS DE FELICITATE HABI
TA IN ENARRATIONE GE/
ORGICON VIRGILII ET
COLVMELLAE.

AGNA RES EST VIRI OR
natissimi. et omnibus horis omnium
m uotis expetita felicitas: huc tendunt
cunctorum uota mortalium: hec est
summa curarū; hec est summa rerū
expetendarū. felicitate terminatur nostra desider
ria. Cui felicitas adest: huic nihil prorsus deest.
Inueniuntur qui regna non optent: qui uero feli
citatem repudiet nullus existit: Nemo. n. non fe
lix esse uult: Nemo non felicitatē summum bo
norū esse consentit. Quo circa de felicitate hu
mana tanq̃ de re rerum omniū maxime expetibi
li maximeq; expetēda hodierno die dissertare cō
fritui: Et in hac dissertatione Ex latissimo pra
torum uirore flosculos non paucos hinc inde de
cerpere: Quorum odoratu olfactantes recreent.
Audiui olim ecclesiasticos contionatores: nō par
uā in ecclesia exstimationis super felicitate conci
onantes. Sed tam implicata/ tam spinosa/ tam in/

a i

condita erant: quæ dicebantur: ut in predicanda
felicitate infelices fuisse merito iudicarentur: Nos
Ista lucide dicemus: et historica fide tractabimus.
partim oratorio partim philosophico more: Me-
morantes exēpla ad felicitatē pertinentia: et uete-
rum philosophorū sententias non incuriose pen-
sitantes: Sed ne longiori quā par sit exordio uos
morer iā rem ppositā ingrediemur. Et de felicitate
uerbis opinor nō infelicibus latialiter disputabi-
mus: qđ dū a me fit uos quæso diligēter attēdite:
nec minus auribus q̄ animis uerba perpendite.

Definitio
felicitatis

Dicturi de felicitate hodierna narratione. Pri-
mum finiamus quid sit ipsa felicitas: Cuncta. n.
p finitionē apertiora fiunt ac magis colliquescūt:
Est itaq; felicitas: ut inquit Augustinus in. v. de.
ci. dei. omniū rerum optandarum plenitudo: uel
ut ait Boetius in tertio consolationis: Beatitudo
est status omnium bonorum congregatione per-
fectus: Aristoteles in primo ethicorum decernit
felicitatem esse finem rerum expetendarum: Ce-
tera propter felicitatem expeti: felicitatem uero
propter se ipsam. sed de hac felicitate: quæ nam
ea sit dissentiunt: nec uulgus sapientesq; concor-
dāt: Immo nec ipsi philosophi inter se cōueniūt.
Disputātes. n. de finibus bonorū et malorū ua

rias sententias prodiderunt : Constituto autem
fine bonorum constituta sunt omnia : Hunc er
go curiosius disquiramus : Quibusdam nihil bo
num nisi uoluptatem esse placet : ut epicureis : qui
busdam nihil bonum nisi honestum : ut stoicis .

Hieronymus summum bonum esse autumat
uacuitatē siue indolentiam : quæ greco uocabulo
ἀπαλγῆσις nūcupat : Carneades academicus
nihil bonum esse censebat nisi prima naturæ .
hoc est sanitatem robur . pulchritudinem : Et
alia id genus .

Dinomachus et Calipho uoluptatē Cum ho
nestate dixerunt esse summum bonum .

Diodorus indolentiam honestati copulauit .

Alii in gloria : alii in diuitiis : alii in potentia
summū bonum ipsamq; felicitatē collocauerūt .
quidam in ocio : non pauci in uita rusticana .

Academici uero idest platonici : et peripatetici
idest aristotelici : qui philosophorum hand dubie
nobilissimi sunt : tria genera bonorū esse tradide
runt : Ex quibus felicitas perficeretur Prima ani
mi bona ut uirtutes : Secunda corporis ut ualitu
dinem . et pulchritudinem . Tertia externa . quæ
fortunæ ascribuntur : ut diuitias et honores

Finis bo
norū ue
l
stigādus .

Indolētia

Tria ge
nera bo
norum .

Nunc uideamus ex his quid sit uerius nobilio-
ra fauorabilioraq; haud quaquam somniculose pen-
santes trutinantesue.

**Felicitas .
donum
deorum .** Ecclesiastici doctores summum bonum esse di-
xerunt uitam eternam: summum malum mortem
eternam: Sed nos in presentia de humana felici-
tate differamus: quæ ut inquit Aristoteles donum
est deorum: ad quam cuncti mortales peruenire di-
scipiunt: quamuis diuerso tramite procedant: Et
quamuis uariæ dissidentesq; sententiæ sint: ramen
omnes in diligendo boni fine hoc est felicitate cõsentiunt.

An uoluptas sit summa felicitas .

**Voluptas
Aristippi** Aristippus ut hinc exordiamur cõditor sectæ
cyrenaicæ uoluptatē statuit esse summum bonum:
Et ita uoluptate metitur ipsam felicitatē: In hanc
sententiã agminatim pedibus eunt docti pariter
et indocti . Et .n. mortales eo cõcurrunt . ut inquit
uerissime Seneca: ubi audiant laudari uoluptatē.
nec fortassis immerito . Nam si teste Aristotele
id bonum est quod omnia appetunt: omnia autem appetunt
uoluptatē: effici uidetur: ut uoluptas sit id bonum.

**Sententia
Eudoxi
de uolup-
tate.** Eudoxus quoque philosophus astrologiæq; cõ-
sultrissimus ac Platonis oppido quam familiaris: de
quo Lucanus .
Nec meus Eudoxi uincetur fastibus annus:

Voluptatem ex eo summū bonum esse putabat :
quia cernebat rationalia irrationaliaq; uniuersa
uoluptatē affectare: Huius aut rationes pbabiles
uidebantur ob ipius hominis modestiā ac pbita
tē: Nō, n. ut uoluptatis amicus uoluptatē asserere
credebatur. Sed quia res uere ita se haberet: Nec
minus manifestū hoc esse ex contrario censebat :
Et. n. cū cōtrariorū contraria sint consequētia: Si
dolor ē iquit p se oīb; fugiēdus: tāq; sūmū malū:
Ita uoluptas oībus erit expetēda tāq; sūmū bonū.

Hæc ōnia manarūt ex schola Epicuri philoso-
phi uoluptariū: qui in uoluptate sūmū bonū feli
citātēq; constituebat: Habet hæc secta sectatores
pene infinitos: quorum ut inquit Apostolus De
us uenter est: et quæ sub uentre sunt.

Hinc Philoxenus summum bonum collocans in
uoluptate gustatus. *τῆς αἰσθητικῆς εὐχαι*
τὸ εἶναι. idest optabat sibi dari gruis collum
ut uidelicet diutius illa uoluptate bibendi eden
diq; frueretur.

Hinc Sardanapalus Assyriorū rex gulæ et uentri
deditissimus: natusq; helluationi: scripsit in epita
phio: se illa tātū habere quæ edisset: et quæ p libi
dinē expletā pcepisset. Verba eius hec sunt iscrip
ta monumento. Ede. Bibe. Lude. et cum te mori

a .iii.

Sentētia
Eudoxi
de uolup
tate.

Contrari
orum cō/
traria cō
sequētia.
Epicurus
uoluptari
us.

Vēter de
us uolup
tariorū.
Dictum
Philoxe
ni.

Epitaphi
um Sar
danapali

ralem noris presentibus exple
Deliriis animum. post mortem nulla uoluptas.
Namq; ego sum puluis: qui nuper tãta tenebam.
Hæc habeo quæ edi. quæq; exaturata libido
Hauisit: at illa manent multa et p̄clara relictæ.
Hoc sapiens uitæ mortalibus est documentum.

Xerxes.

Hinc Xerxes ille maximus persarum rex reper
tori nouæ uoluptatis constituit præmium.

Officiū a
uoluptati
bus.
Biberius
mero.

Claudius tiberius nero tertius Cæsarum nouū
instituit officium: quod a uoluptatibus dicebat:
qui propter nimiam uini auiditatem pro tiberio/
biberius. pro claudio caldus. p̄ nerone mero uo
citabatur: qui noctem continuumq; biduum epu
lando bibendoq; consumpsit.

Asoti qui

Quid memorem ingluuiem uitellianā : Helio
gabali et Galeni imperatorum multorūq; aliorū
asotiam et luxum: qui omnes mancipati fuerunt
abdomini. ut pote helluones et gulones maximi:
quales greco uocabulo asoti nuncupantur: de qu
bus. M. tullius libro secūdo de finibus: nolim mi
hi fingere asotos: qui in mensam uomant. Idem
ait asotos esse de patella.

Quid multa? inuentæ sunt ciuitates et populi
uniuersi: qui uoluptatē hanc ueluti summum bo
num amplexarentur: quales fuere Milesii. Sibari/

ta. et Tarentini .

Olim Milesii luxu diffuentes eiecerunt e ciui-
tate Hermodorū uirum clarissimū: quia frugalita-
tis et modestiæ erat amator. Dixerūt enim nemo
apud nos frugi sit: nemo unus excellat: Apud gre-
cos et maxime apud Aristophanem in pluto uul-
gatum est puerbiū de milesiis. ΠΟΤΕ ΗΣΑΥ ΑΛΚΙ
ΜΟΙ ΜΙΛΗΣΙΟΙ . olim fortes fuere milesii: tanq̃
luxuria et negtia oē robur uirilitalis pdidissent.

Sibaritæ uero in italia: quibus ut indicat Quin-
tilianus in tertio. odio erat frugalitas: adeo deliti-
is et luxuria intemperantes diffleebant: uolupta-
tem ueluti deam amplexantes: ut intra dies septu-
aginta a Crotoniatis deleti sint. Refert Helius la-
pridius Sibaritas eo anno quo perierunt repperit
se obsonium ganeatū ex oleo et garo: quem Siba-
riticum missum appellant: quo cū primis delecta-
tus est Heliogabalus .

Tarentini: ut nomen ipsum indicat: molles de-
licatiq; supra cunctos mortales fuerunt: Namq;
tarentum sabinorum lingua molle significat: ut
docet Macrobius in tertio saturnaliū. unde Ta-
rētinis dici putat. M. uarro: quā in sentētiā ire ui-
deri potest. Oratius cū ait: Et molle tarentum.

Nemo' ai-
pud Mile-
sios frugi

Sibaritis
frugalitas
odiosa

Sibariti-
cus mis-
sus.

Tarentū
molle si-
gnificat.

Non me preterit Erymon nominis tarentinorū a
liunde deduci apud scriptores idoneos: Apud ta
rentinos autē delitiæ et uoluptates illicibiles in tan
tū inualuerūt propter fortunas nimīū secundas:
ut plures ludos festasq; celebritates: q̄ reliquos an
ni dies agerent ut auctor est Strabo. Preterea si
cuti tradit Plutarchus. Balneis. conuiuīis. gymna
siis tarentini indulgebant: Potum et lasciuias et
id genus genialia imodice percolētes: ex quo flui
xit illud satyrici poetæ.

Atq; coronatū et petulās madidūq; tarētū.

Possem infinita prope cōgerere de uita uolup
taria hoībusq; uoluptariis: qui hoc fine uolupta
tem metiuntur: sed occurrēdū est aurium fatie
tati. uerum quod citra fastidiū sit: Solent philoso
phi: qui uoluptatē per se ipsam tāq; summū bo
num putant appetendam: uerbis pingere tabulā
quādā: In qua uoluptas in sella regali: quasi quæ
dā regina consideat: eiq; uirtutes ueluti famulæ
subiiciātur obseruātes eius nutū: ut faciant quic
quid illa imperauerit.

Voluptas
in Solio
ut regina

Multiu /
ge uolup
tates .

Illud quoq; adde quod uoluptates multæ sunt
et multifariæ: aliæ honestæ: aliæ turpes. Alia ē uo
luptas eq; alia canis: alia asini: alia hominis. unde
illd heracliti οπουσ συρματα αρελεσσαι μαλ

ΛΟΡΗΧΡΥΣΟΡ: ΗΔΙΟΡ ΓΑΡ ΧΡΥΣΟΥ ΤΡΟΦΗ ΟΡΟΙΣ
idest asinos magis stramina optare q̄ aurum.
Dulcius est enim alimentum asinis q̄ aurum.

Dictum
Heracliti

Voluptatem non esse summū bonum.
Sed profecto nō uideretur esse conueniens atq; de
corum: ut summū in homine bonū idem sit qd̄
est in pecore et in brutis animantibus. Ad maīo
ra enim genuit nos natura: ut inquit orator arpi
nas: et ut auctor est Seneca ī questionibus Ob ali
ud profecro nati sumus q̄ ut cibum potumq; per
colemus: Aristoteles in vii. Ethicorum hinc pbat
uoluptatem non esse summū bonum: quoniā in
quit uoluptates impediunt prudentiam: et quāto
maiores sunt tāto magis obnubilāt: qd̄ ī aphrodi
siis idest in rebus uenereis patet: Nemo enim dū
ueneri operatur perspicere mente quicq̄ potest.
Plato quoq; deus ille philosophorū ex hoc osten
dit uoluptatem non esse summum bonorū: quo
niam addito inquit alio bono fit expetibilior: q̄
si sola sit: Summum autem bonum nullo addita
mento cumulari potest: id enim est summum cui
nihil adiici potest: quod absolutū et ex omni par
te consummatum est.

Aliud in
homine
bonum q̄
in pecore

Plato del
us philo
sophorū.

Preterea summum bonum nunquā in malum

Volupta-
ti soror
tristitudo

Morbi ex
saturitate
hippocra-
tes maxi-
mus me-
dicorum.
Galenus.
Piguis ue-
ter non gi-
gnit sen-
sum tenu-
em.

uerti uidetur posse : atq̃ sæpe ex uoluptatē mala
proueniunt. et merores subsequuntur: ut enī grei-
co uocabulo testatum est. ΗΔΟΡΗ ΑΔΕΛΦΗ ΕΣΤΙ ΤΗ
Η ΛΥΠΗ . hoc est uoluptati soror est tristities :
ex quo exiit illud plautinum in amphitrione.
Ita dis placitum : uoluptati ut meror comes sub-
sequatur.
Quædam sunt uoluptates: quas ob turpidinē oc-
cultamus: quod autem summum bonū est id oc-
cultari non debet: et si solerter pēsitaauerimus: nō
potest uoluptas uentris et coitus esse summa feli-
citas: cum sæpe causa sit egritudinum: morbi. n.
ut inquit diuus Hieronymus aduersus Iouinianū
saturitate nimia concitantur: et multi quod turpi-
ter ingesserūt turpius egerūt. Hippocrates quoq̃
maximus medicorum docet crassa et obesa corpo-
ra in paralyim et pessima morborum genera erū-
pere: nisi cita missione sanguinis minuantur: un-
de et athletæ quorum uita et ars sagina est: ut in-
quit Galenus doctissimus Hippocratis interpres
diu uiuere non possunt. nec diutina perfrui uali-
tudine: quorum mentes adipibus inuolutæ nihil
sublime nihil tenue possunt cogitare: Nam ut ait
Hieronymus: pinguis uenter non gignit sensum
tenuem .

Anneus Seneca seuerissimus uitiornm castiga
 tor perorans in uoluptatem gulonum sic scripsit
 prope diuinitus. Inde inquit pallor est et neruo
 rum uino madentium tremor: et miserabilior ex
 cruditatibus q̄ ex fame macies. Inde incerti laben
 rium pedes: et semper qualis in ipsa ebrietate titu
 batio: inde intra cutem humor admissus: distētus
 q̄ uenter: dum male assuescit plus capere q̄ pote
 rat. Inde suffusio lurida bilis et decolor uultus. ta
 besq̄ in se putrescentium. et retorti digiti articu
 lis obrigescentibus: neruorum sine sensu iacenti
 um torpor: aut palpitatio corporū sine intermissi
 one uibrantium. quid capitis uertigines dicā? qd
 oculorum aturiumq̄ tormēta et cerebri estuantis
 uerminatōnes? et omnia per quæ exoneramur in
 ternis ulceribus affecta. Innumerabilia preterea
 febrium genera. aliarum impetu subeuntium. ali
 arum tenui peste repentium. aliarum cum horro
 re et multa membrorum quassatione uenientiu:
 Quid alios referam innumerabiles morbos sup
 plicia luxuriæ? hæc doctissimi et perinde sanctis
 simi uiri uerba: quem non ex belluonibus istis ru
 bore suffundant: quem non reuocent a uolupta
 te pestifera: quæ tot malorum mater est atq̄ fo
 mentum.

Seneca in
 degulato
 res.

Mala ex
 igluuie.

Vermina
 tiones ce
 rebri.

Antisthe
nes .

Oratius .
Silius .

Coitus le
uis epilep
sia .

Critolaus peripateticus malū esse uoluptatē ait
et multa alia mala parere ex sese / uidelicet: iniuri

as. desidiās. obliuiones. ignauias .
Antisthenes socraticus phūs dixit uoluptatē esse

summū malū. Eius namq; hoc uerbū est.
ααρεϊηρ ααλλορ η ησθεϊηρ idest insanire

potius q̄ oblectarer. In morsum uoluptuosorum

dixit Oratius.
Sperne uoluptates nocet emptā dolore uoluptas.

apud Siliū in .xv. punicorū. Virtus uoluptatē

incessit Conuitio hoc obiurgatorio et graui .

Quippe nec ira deū tātū nec rela nec hostes :

Quātum sola nocēs animis illapsa uoluptas.

Ebrietas tibi fida comes: tibi luxus: et atris

Circum te semper uolitans infamia pennīs.

Aristoteles ī tertio ethicorū uoluptates gustus

et tactus ait esse belluinas.

Hippocrates prodidit τηρ σηρουσϊαρ ειραι

αικραρ επιληψϊαρ idest coitum esse leuem

morbum comitialem .

Democritus uenerem damnauit: in qua homo

exiliret ex homine.

Greci eos q̄ duabus his pecuinis uoluptatibus

sele rotos dediderūt appellāt uocabulis p̄brosis .

ακολαστους και ακρατεισ . latine

intemperantes et incōtinentes dicere possumus .

Socrates fons philosophorū dicebat multos Scitum
homines ppter ea uelle uiuere: ut ederent et bibe Socratis.
rent se bibere atq; esse ut uiueret .

In decretis Canonicis .D. ultima de consecra
tione legimus quosdā morbo articulari et poda
grā humoribus laborātes proscriptione bonorū
ad simplicē mēsam et pauperes cibos redactos cō
ualuisse . Habundantia .n. epularū ut inquit ue
rissime Iohannes Chrysostomus morbū facit et Io. Chry
molestias ingerit .et egritudines generat : Et pul sostomus
trescere facit corpus humanum .

An gloria sit summum felicitatis.

Quanto honestior uideri debet sententia illo
rum: qui summū bonum felicitatēq; ī honore et
gloria collocauerunt : Videtur ferme hec fuisse
summa boni in summis imperatoribus Romano
rū .Grecorū .Barbarorū: qui uoluptates oēs con
tēpserūt: q̄ dies noctesq; in laboribus militaribus
exancclauerūt: qui uigilarunt: sudarunt: alserunt
ob hoc solū: ut gloriosi uiuerēt: gloriosiores morerentur : de quibus illud est poete satyrici.

Ad hec se romanus: grauiusq; et barbarus idup Iuuenalis
Erexit: causas discriminis atq; laboris (ator.
Inde habuit: tanto maior famæ sitis ē q̄ uirtutis . Salustius

In romanorum laudē dixit Salustius : Laudis
auidi pecuniæ liberales erant: gloriā ingentem: di
uitias honestas uolebant.

Augusti /
nus

Hanc gloriam ut inquit eleganter diuus Au /
gustinus ardentissime dilexerunt : propter hanc
uiuere uoluerunt: propter hanc et mori non du
bitauerunt Ceteras cupiditates huius unius cul
piditate prefferunt.

Flaccus.

Hec gloria ueluti finis felicitatis Fabios. Mar /
cellos. Africanos: Cefares incitauit inflamauit: ex
timulauit ad res magnas forti aīo capeffendas: de
hac cecinit Valerius Flaccus .

Tu sola animos mentemq; peruris gloria.

Silius .

Hanc Silius italicus facem honestæ mentis ap
pellat cum ait.

Oratius .

Abripuit traxitq; uirū fax mētis hōeste gloria.
De hac oratius: sic meminit in sermonibus.

Sed fulgente trahit constrictos gloria curru

Non minus ignotos generosis.

Milciadis
trophea
calcar the
mistoclis

De themistocle atheniēsi scribūt historici: qđ
noctu ambulabat in publico: qđ somnū oculis ca
pere non posset: querētibusq; huiusce uigiliæ cau
sam respondebat: milciadis tropheis et gloria se
ex somno suscitari.

Demosthenes oratorū apđ grecos clarissimus

ualde letatus est gloriolæ susurro:quādo anus at/
tica aquā ferēs ita alteri insusurrauit: Hic est ille
Demosthenes: grece dulcius effertur οὐτόσ' ἐστὶ
Δημοσθένης. Nec ímerito. mortales enim ad
laudem et gloriam geniti sunt. Et ut íquit ueris
sime Silius.

Ad laudes genitum capiat si munera diuum:
Felix ad laudes hominum genus.

M. Tullius ait príces gloria eē alēdos: tanq̃ id
sit pabulū suauissimū: Et ut idē alio loco inqt tra
himur oēs laudis studio: Et optimus qsq̃ maxie
gloria ducit. Nullā pfecto uirtus aliā mercedē la
borū piculorūq̃ desiderat p̃t hāc laudis et gloriæ

Alexandri: qui ex rebus gestis nomen magni
sibi inuenit: pectus insatiabile laudis fuit: q̃ plusq̃
par sit sititor gloriæ Anaxagora referente innu
merabiles esse mundos ex auctoritate democriti
preceptoris. Heu me miserū inquit: qui ne uno
quidem mundo sum potitus. hinc exiit illud.

Vnus pelleo iuueni non sufficit orbis.

Hinc controuersia illa est apud Senecam fami
gerata. Alexander orbi terrarum magnus est. or/
bis Alexandro angustus est: Idem cum in sigeo
ad Achillis tumulum astitisset O fortunate
inquit adolescens: Qui tuæ uirtutis preco

Hic ē De
mosthe/
nes.

Trahi/
mur oēs
gloria.

Sititor
gloriæ
Alex.

Orbis ale
xādro an/
gustus est

nem Homerū inueneras: quod apud Silium uerſi
ſibus modulatis ſic expreſſum eſt.

Felix eacida: Cui tali contigit ore

Gentibus oſtendi. Creuit tua carmine uirtus.

Lachry /
ma Cesa
ris.

Cesar cum apud Herculis templum in Hiſpa
nia res geſtas ab Alexandro ut inquit Plutarchus
contēplaret i pictura: ingemuit illachrymauitq;
ueluti ignauia ſuam perteſus: quod nihil tum me
morabile a ſe actū eſſet in ea etate: qua iam Ale
xander orbem terrarum ſubegieſſet.

Hānibal

Hannibal penorum ille inclytiſſimus Impera
tor: apud Silium alloquens milites in pugna can
nenſi mercedē laborum ſuorum ſolā gloriam eē
uult. Sic enim inquit

Bellandi
merces
gloria.

Mihi magna ſatis ſat uera ſuperq;
Bellandi merces ſit gloria. cetera uobis
Vincantur

Quid multa? non ſolum magni in re milita
ri duces: et egregii in adminiſtratione rei pu. Ci
ues gloriā inbiant Et amplexantur: ſed etiā ſcrip
tores ferme oēs hanc gloriā ueluti premiū uberri
mum ſuarum lucubrationū ſpectare uidentur: il
li quoq; philoſophi qui libros ſcripſerunt de glori
a contēnenda ſua nomina in titulo inſcripſerūt
Et in liminari pagina lectitari uoluerunt. quid

nonne et opifices ipsi gloria ducti nobilitari uolunt? Namque Phidias ille inter statuarios artifex nunquam satis pro meritis laudatus: cum fecisset simulachrum minerarum incomparabile; nec ei liceret inscribere ut moris est nomen suum: inclusit in clipeo suam ipsius effigiem: qua conuulsa tota operis colligatio et structura soluebatur.

Sauros quoque et Batrachus sua impensa construxisse produntur templa octauarum porticibus inclusa / inscriptionem sperantes: qua negata hoc tamen alio modo usurparunt. In columnarum enim epistiliis insculperunt ranam atque lacertam: tanquam nominum eorum argumenta. Sauros enim grece lacerta et batrachos rana significatur.

Libet et mihi ut de me non nihil transeunter attingam usurpare illud Oratianum.

Gaudeo: quod spectant oculi me mille loquentem.

Hoc unum etiam adiciam quod tanta glorie cupiditas est insita mentibus mortalium: ut quidam sceleribus innotescere uoluerint: quia uirtutibus nequibant. inter quos haud dubie numeratur Herostratus: de quo Gellius. Valerius. Solinus in polyhistore / et ceteri omnes non pauca perscribunt. hic enim Dianae ephesiae templum incendit: quod opus pulchritudine et magnificentia inter septem

Vafricia
phidiae.

Exemplum
herostrati

fama ma
gna ma /
gis q̄ bo /
na.

Gloria.
quid

Perseus .

spectacula mundi meruit annumerari: ut uideli /
cet consumpto opere pulcherrimo nomen suum
per totum orbem diffunderetur .

Ephesii publico decreto sanxerūt ut hic esset illau
datus inominatusq;: sed frustra. i hodiernum. n .
noīatur. i hodiernum est famigeratus: quod solū
cupiebat. Et quod Liuius dixit de Mālio capitoli
no q̄ fama magna malebat esse q̄ bonā: hoc idē
de Herostrato dicendum: qui hoc solum curauit
ē nephāda patrādo / ne uita sui obliuisceretur .

Gloriam non uideri finem felicitatis.

Verū hāc gloria nō uidetur ēē finis ille felicitatis:
quem querimus: cum sit res caduca: et intra
breue seculum flaccescat: cū aliunde pendeat: qđ
de summo bono credi nephas est: magis enim in
laudantibus q̄ in laudato consistit gloria: quā ni
hil aliud est: q̄ opinatio de aliena uirtute bene se
tientium. huc adde quod philosophi et cūprimis
diuus Augustinus amorem laudis et gloriae feruē
tissimum uitium ēē dixerūt. hīc illud Oratianū .

Laudis amore tumes. Hīc illa p̄stana mordacitas
Egregiū cū me uicinia dicat nō credā: et illud .
Sed recti finemq; extremumq; esse recusō
Euge tuum et belle .

Exclamat tragicus poeta O doxa doxa. o gloria

gloria: quid aliud es q̄ auriū iflatio magna.

Democritus abderites philosophus latatus ē;
q̄ athenis multos annos uixerit ignotus illi urbi:
ueni inquit athenas et nemo me nouit.

Anneus Seneca decēter ait: qui uixit notus om
nibus ignotus moritur sibi. Et ab Oratio luculen
ter dictum est.

Nec uixit male: q̄ natus moriensq̄ fefellit.

An in potentia sit collocata felicitas.

Quidam summū bonum in summa potentia
constituūt: hi uel regnare ipsi uolunt/ uel adhere
re regnantibus iudicāt esse felicissimum pulcher
rimūq̄. Et profecto regnum res est ut ait Linus
īter deos hominesq̄ pulcherrima. Reges sunt dii
terreni: quod etiam historico exemplo cōprobat.
Namq̄ Anatharicus gothorum rex constantino
polim ad Theodosium imperatorem post ictum
fedus inuifendi causa uenit: a quo comiter et ho
spitaliter acceptus est: et cum urbem introiisset:
cumq̄ edificia ciuitatis pulcherrima atq̄ frequē
tiam populi contemplaretur: Cumq̄ deinceps
imperatoris regiam ingressus obsequia officiaq̄
diuersa conspiceret. sine dubio inquit Deus terre
nus est imperator.

b .ii.

Gloria in
flatio au
rium.

Democri
tus.

Nemo
me nouit

Reges dii
terreni.

Dictum
Anatarici

In libro Esdre scriptum legimus. si dixerit Rex
exterminate Exterminant. plantate plantant: cū
cta obediunt regis maiestati: Dicere solebat Iuli
us Cæsar: Si uiolandum est ius: regni causa uiolā
dum est: Idem cum ī alpibus oppidulum oppido
pusillum preteriret: amicis quærentibus an etiam
illic seditiones aliqua de principatu forent: ἀλλ
λοφ ἄρ εφη εβουλομην προτοσ ερτανα ε
ραι η δευτεροσ ερ ρωμη. mallet inquit hic
esse primus: q̄ Romæ secundus. Hinc illud Papi
nii statii. Sed summo dulcius unū stare loco.

Malo hic
ēē primus
q̄ Romæ
secundus

Polynices quoq; apud Senecam ait: pro regno
uelim. patriam. penates. cōiugem flammis dare.
Potentiam non esse summum bonum.

Regnum
res onero
sa.

Ceterum multa sunt: quæ documento sunt so
lidam felicitatem non esse in potentatu et regno
collocatam: et illud imprimis: quod scribit Dion
prusenſis. Regnum esse rem arduam laborioſā
plenam curarum: plenam negotiorum: quæ inco
moda principes ipsos saepe perturbant.
Preterea uersus est antiquus prouerbii uice inuul
gatus usurpatusq;.

Necesse est multos timeat: quem multi timent.

Recepto autem semel hoc metu non potest ēē
firma ac inconcussa felicitas: Semper autem ut in

quiunt philosophi aliquis terror ipender: ex quo
colligitur beatitudinem hanc quam querimus: in
regno reperiri non posse: ut pote refertissimo ter-
rorum atq; formidinum: A Seneca non minus
uere q̄ uenuste scriptum est.

Simul ista posuit Conditor mundi deus. odiū
atq; regnum.

His astipulatur scitum illud regis illius: quem
ferunt traditum sibi diadema. prius q̄ capiti id i-
poneret retentum diu Considerasse ac dixisse.

O nobilem magis q̄ felicem pannum: quem si
quis penitus cognoscat: q̄ multis solitudinibus.
et periculis. et miseriis refertus sit: ne humi quidē
iacentem tollere uellet.

Notissimum memoratissimumq; ē exēplū Da-
moclis atq; Dionysii: Nam cum Damocles cōme-
moraret in sermone copias. et opes. ac maiestratē
Dionysii syracusani: Negaretq; unq̄ beatiorē ex-
titisse: uis ne inquit Dionysius o Damocle quo-
niam te hęc mea uita delectat ipse eandem degu-
stare. et fortunam experiri meam: cum se ille cupe-
re dixisset. collocari iussit hominem in aureo lec-
to. strato pulcherrimo. textili stragulo. abacos cō-
plurimos strauit argēteis aureisq; celatis uasis. tū
ad mensam eximia forma pueros iussit consiste-

b.iii.

Terror i-
pender.

Nobilem
magis q̄
felicē pan-
num.

Exemplū
damoclis
et diony-
sii.

Gladius
e lacuna /
ri demis /
sus .

Tántali sa-
xum

re: eosq; ad nutum illius intuentis diligenter mi-
nistrare. Incendebantur odores. mensæ conquisi-
tissimis epulis extruebantur. aderant unguenta .
coronæ. deliciarum omne genus. Fortunatus sibi
Damocles uidebatur in hoc tam beato apparatu
gladium fulgentem e lacunari seta equina appē-
sum demitti iussit ut impenderet illius beati cerui-
cibus : Cumq; ille Dionysiacas copias imminen-
tis mortis periculo aspernaretur: iamq; beatus am-
plius esse noller: Talis est inquit Dionysius uita
quam beatam putabas: sic semper nobis mortem
imminentem uidemus. Existimate ergo quo mo-
do felix ille esse poterit : qui sēper timere cōpelli-
tur : cuiq; Tántali saxum ut dicitur semper im-
pender .

Imperiū res est inuidiosissima: ut inquit Vopi-
scus: meritoq; ait Sidonius Apollinaris Non assē-
tior his : qui summam beatitudinem existimant
summam potestatem: Nā sicut hominibus reges:
ita regibus desideria dominandi dominantur: hīc
inuenti complures: qui uitā priuatam ociosamq;
regno anteponerent. Seneca.

Me mea tellus lare secreto tutoq; tegat .

Catullus.

O quid solutis est beatius curis. Oratius.

Nec oia diuitiis arabum liberrima muto.

Aristoteles in ethicis inquit Videtur felicitas esse in ocio: Negociamur ut ociemur.

Nō ab re fuerit hoc potissimum loco exemplum de Pyrrho Et Cynea pulcherrimum recēdere: Cyneas enim faciūdia memoriaq; prepollēs: pyrrhū ad italiam propensum cernens: Sic illū aliquādo ociosum affatus est. Egregiū bello o pyrrhe romani esse dicuntur: qđ si eos superare dii dederint quid tunc agemus? ad hec pyrrhus Nulla inquit nobis neq; barbara neq; greca ciuitas resistere poterit romanis superatis: sed statim totius Italix imperio potiemur: parumper cōmoratus Cyneas: cū italiam ait ceperimus quid tunc agemus? Et pyrrhus proxima inquit est insula sicilia opima et opulenta: quæ captu facilis erit. Recte inquis dicite Cyneas: sed an finis militiæ nobis erit cepisse siciliam? Deus modo inquit uictoriā prestat: Nā his ueluti preludiis utemur ad res maximas conficiendas. quis enī aphrica abstrineat et carthagine: qua subacta nullus nobis resistet orbis. Ita est inquit Cyneas Sed uictis omnibus et subactis quid faciemus tandem? et Pyrrhus subridens ociabimur inquit: et quotidiana festiuitate lætitiāq; pfruemur:

Felicitas i
ocio.

Exemplū
cynæ et
pyrrhi.

Ociabi
mur.

b.iiii

tunc Cyneas : quid uetat o rex inquit quominus
nunc ista letitia et festiuitate et ocio perfruamur.
Suppetit quippe nobis sine labore fa cultas istarū
rerum omnium: ad quas per sanguinem et pericu
la et erumnas peruenturi sumus: Verissima erant
quæ dicebantur a Cynea: sed pyrrhum nequaquā
ab incepto retraxerunt: iam iam regno italico in
hiantem et spes immodicas anhelantem.

Laus uitæ
rusticæ

Non pauci extiterunt: qui ocium et uitæ rusti
cæ simplicitatem fortunatam esse censuerunt: In
eaq; ueram felicitatem collocauerunt: haud du
bie uitam rusticam urbanæ antepONENTES. hic ait
Maro. O fortunatos nimiū sua si bona norit
agricolas. Et Oratius Rure uiuentē be
atum esse autumat: q; alio quoq; loco sic cecinit.
Beatus ille qui procul negociis
Vt prisca gens mortalium :
Paterna rura bobus exercet suis
Solutus omni fenore.

Aglæus
nunquā
egressus
agellum .

Delphicum oraculum Aglaum dixit esse feli
cissimum : qui in angustissimo archadiæ angulo
paruum sed annuis uictibus large sufficiens pre
dium colebat: nunquā ex eo egressus et ita minima
cupidine minimum in uita mali expertus, et pro
fecto ut ait idem Oratius.

Viuerē natura si conuenienter oportet.

Vidisti ne locum potiore rure beato?

Natura enim ut inquit M. uarro dedit agros:
ars humana edificauit urbes.

Rusticatio autē ab exiguis profecta primordiis ad summum columnen peruenit: Hinc apud antiquos grecos illustrissimus quisq; pastor erat: ex quo alios greco uocabulo: polyarnas: alios polymelas: alios polybutas uocitarunt: a multitudi-
ne uidelicet agnorum: ouium: ac bouum.

Romani cum uirum bonum laudabant eū bonū agricolā bonūq; colonū appellabant. amplissime enī laudari existimabat: qui ita laudabatur.

In tāto denique honore apud priscos fuit agri-
colatio ut imperatores romanos nō puduerit manibus triumphalibus agros colere: semina tractare: arbusa disponere. Preterea nobilissimarum familiarum non aliunde cognomenta sunt: quā a rebus rusticanis: Nam Fabii, Lētuli, Cicerones. A leguminibus: quæ quisq; optime serebat cognominati sunt. Pisones a pisendo dicti. Multa quoq; nomina habemus ueterum romanorum: partim a maiore partim a minore pecore deducta: Hinc enim iunios bubulcos: fratilios rauos:

polyarnes
polyme-
les.

polybutas

Triumphales
aratores.

Italia a ui
tulis .

Pecunia
a pecore.

Dioclitia
nus depo
suit impe
rium.

Scripto /
res rei ru
sticæ .

Portius
cato.

Pomponios uitulos cognominarūt: Hinc portii
Catones: et Annii capræ nomenclantur: Quin ē
italiam nuncupationem traxisse a uitulis: quos
greci antiqui italos uocabant nemo non nouit:
Hinc locupletes appellati loci hoc est agri pleni:
et ipsa pecunia: ipsumq; peculium a pecore nomē
fortiuntur: Infinita prope dici possent de uitæ ru
sticæ bonis ac felicitate: sed me ipsum cohibeo: cū
in libro orationum nostrarum extet oratio conti
nens laudationem rusticationis uberrimam. Ille
dissimulāter preterire non possum: quod Diocli
cianus imperator imperio deposito contulit se in
ocium rei rusticæ quietissimū: illicq; beatissime
cōsenuit: et Attalus rex omnia regni administra
tione hortos fodere cepit et uillicari. De agricul
tura non minus honorata q̄ frugifera Reges du
cesq; amplissimi scriptauerunt.
Siquidem Hiero, Arbalus, et Archelaus reges:
Xenophon et Mago duces uolumina de re rusti
ca condiderunt: Præterea inumeri tam greci q̄ la
tini cōditores negotium istud scilo illustrauerūt.
Sed eorum qui exstant Marcus portius cato omni
um bonarum artium magister optimus ac sine ei
mulo agricola librum composuit precepta colendi
agrum continentem: post Catonem Terentius

Varro: qui a teretiano uir doctissimus undecūq;
dictus est: annum iam uitæ octogesimum pri-
mum agens rem rusticam expoliuit. Plinius no-
ster: quo nil doctius, composita breuitate uenu-
stauit: Palladius decentissimo ordine distinxit.
Columella autem tanquā rusticationis parēs to-
tum disciplinæ rusticæ corpus luculentis uolumi-
nibus complexus est: Virgilius uero carmine Ge-
orgico rem rusticam potentem fecit: reddiditq; il-
lustriorem. Et nos hoc anno duos hos inclytissi-
mos rerum rusticarum scriptores publico auditio-
rio profitebimur: id maxime curantes ut non mi-
nus frugifera sit: q̃ uoluptifica nostra professio:
Sed iam reliqua propositi peragamus.

An diuitiæ sint finis bonorum.

Quidam immo pene omnes autumant sum-
mum bonum esse diuitias, et solum diuitem esse
beatam. simul concinentes illud oratianum.

O ciues ciues querenda pecunia primum.

Virtus post nummos. Nec minus illud
ex sermonibus.

Omnis enim res. uirtus. fama. decus diuina hu-
manaq; pulchris.

Teretius
uarro.

Plinius.

Palladius

Columel

la.

Virgilius

An diues
beatus.

**Petroni
us arbiter**

Diuitiis parent: quas qui construxerit ille.
Clarus erit. fortis. iustus. sapiens. etiā rex. et qđ
quid uolet: Oratianę sententię a stipula
tur Petronius arbiter cum ait.

Quisquis habet nummos secūra nauiget aura:
Fortunāq; suo tēpet arbitrio. Et mox paulo
Multa loquor quid uis nūmis presentibus opta.
Eueniet: clausum possidet arca iouem.

**Bona q
beent.**

Hinc iuriscōsultus ti. de uerborum significatōe
refert bona dici diuitias ab eo qđ beent: idest bea
tos efficiant. ait. M. tullius diuitias esse effectrices
rerum magnarum et cūprimis uoluptatum: pecu
nię nerui sunt bellorū: aurum persuasio est regū.
Huic metallo ut inquit uerissime Apuleius Diffi
cultates omnes sunt peruia: et auro adamantinę
fores perfringūtur. Dictitare solebat Verres nihil
esse tā sanctū quod nō uiolari: nihil tam muni
tū: quod nō expugnari pecūniā possit. Aurū ut
inquit Oratius: Per medios ire satellites. Et per
rumpere amat

**Scitū Phi
lippi.**

Saxa potētius ictu fulminis.
Philippus macedonum rex omnia castella ex
pugnari posse dicebat: in quę modo asellus onu
stus auro posset ascendere: Ideo imperatores
boni quod tormentis et machinis expu

gnare non possunt: uincant auro. sicut philippus
urbium portas diffindebat.

Cum in presentia maiors fulminet et relum su
um concutiat / nō nihil uelut in transcurso de re
bellica interferamus.

Maiors
fulminat

Plurimum in bello pollere creduntur militum
copia et uirtus. Ingenia imperatorum. fortuna p
omnia humana maxime in res bellicas potēs. qui
uero pecunias bellorum neruos esse dixerunt ora
culo certiora dixisse uidentur: Archidamus lacon
sociis percunctantibus: q̄tum satis foret pecunia
rum ad belli administrationem respōdit. οπολε
μος ου τεταγμαρα ζητει hoc est bellum ordi
nata non querit. Existimat. M. tullius in summo
imperatore quatuor has res inesse oportere. Sciē
tiam rei militaris: uirtutem: auctoritatem: felici
tatem: Non pauci addunt quintam ueluti poten
tissimam auri copiam affluentiore: sine quo re
liqua manca et mutila esse existimātur: sine quo
preclara non facile geri possunt: Namq; officiū
boni imperatoris est ut quod uiribus efficere nō
potest id auro efficiat: interdum astu calliditateq;
conficiat: imiteturq; Lyfandrū qui censebat uti
lis pellem assuendam esse quo leonis nō asseque
retur: qui dicebat pueros talis esse decipiendos:

Quæ in
bello pol
leant.

Lyfander

Vulpina
pellis assu
ēda leoni
na.

Minorau-
rus inter
signa.

Exercitus
sine duce
corpus si-
ne spiritu

Oues ex-
dem. pa-
stor alius

uiros autē iure iurando. Sed in arcanis sit et ἀπό-
πρῆτοις quod facturū est imperator: Vnde pre-
ceptum militare traditur a Vegetio. Quid fieri
debet tractato cum multis: quid uero facturū sis
cum paucissimis. uel potius ipse tecum. hinc lau-
datus ille Metellus: qui interroganti: quid factu-
rus foret respondit, si uestem hanc mei cōsiliī cō-
sciam esse crederē: eam flammis deurerē: hic iter
signa romana erat minoraurus: ut quēadmodum
ille ī intimo labyrintho abditus erat: ita ducis cō-
siliū semper deberet esse secretum. Dicere sole-
bat Paulus Emilius bonum imperatorem nūquā
signis collatis decertare oportere nisi summa ne-
cessitudo aut summa ei occasio data esset. Milita-
ris sine duce turba corpus esse creditur sine spiri-
tu: plusq; pollet interdum bonus imperator q̄ nu-
merosus exercitus: Hinc cum Scipio Aemilianus
nummantinos uertisset in fugam / illiq; grauiter
indignarentur querentes: quid romanos fu-
gissent: quos prius toties fugauissent: tunc nū-
mantinum quēpiam dixisse ferunt. ὁ
τὰ προβατὰ ταῦτα καὶ πρὶν ἔστιν ὁ αὖ ποί-
μην ἄλλο. hoc est oues quidem et nunc easdē
esse sed pastorem alium: Vereq; proditum est tā-

ti esse exercitum quanti imperatorem: Ex quo il-
lud Chabriæ dignum scitu dignumq; memoratu
est: qui dicere cōsuevit, οτι φοβεροτερον εστιν
ελαφω στρατοπεδο η του μερου λεορτος
η λεορτω ελαφου. idest formidabiliorem
esse ceruorum exercitum duce leone: q̄ leonum
duce ceruo. Idem dicebat officium optimi impe-
ratoris esse res hostium et consilia optime nosse.
Id autem fit commodissime per fidissimos explo-
ratores: parantur autem tales liberalitate et pecu-
nia: quæ uel una uirtus sæpe uictoriam prestat ex
hostibus: qua Cæsar dictator milites sibi reddi-
dit deuotos. fideles. obnoxios. In hec diuertisse
non fuerit alienum: propter gliscentes in dies
bellorum rumusculos: quibus italiam flagratu-
ram ominantur.

Ergo igitur ut ad propositum reuertamur:
pecunia ingens generis humani bonum existima-
tur: ut inquit Euripides. pecunia i honore. pau-
pertas probro haberi cepit: ut Salustius Senecaq;
notificant: Cui diuitiæ sup̄sunt huic nihil pror-
sus deesse creditur.

Et genus et formam regina pecunia donat.

Dictum
Chabriæ
scitissimū

Euripides

Et bene nummatum decorat suadela uentusq;
ut inquit Oratius . prouerbii quoq; uice illud in
uulgatū: Vnde habeas querit nemo sed oportet
habere .

Gratius
aurum q̄
sol .

In decretis canonicis Di. quadragesima septima
traditum est: qđ mens mortalium semper aurū :
semper argentum uidet: gratius intuentur aurum
q̄ solē: omīs nostra oratio ad deum aurū querit.

Huic sententiæ subscribit illud satyrici poetæ
memoratissimum.

Iuuenalis

Prima fere uota et cunctis notissima templis
Diuitiæ crescant: ut opes: ut maxima toto
Nostra sit arca foro .

Seculum
aureum .

Seneca libro uigesimo secundo epistolarū: Ad
mirationem inquit parentes auri argentiq; fece-
runt: totus populus in alia discors. in hoc conue-
nit. hoc suspiciunt. hoc suis optant. hoc dis uelut
maximum rerum humanarum consecrant : De-
niq; quod optimum uideri uolūt seculum id au-
reum appellant: Sine me inquit alius uocari pessi-
mum : simul ut diues uocer: An bonus nemo: an
diues omnes querimus / non quare et unde: quod
habeas tantum rogant: ubiq; tanti quisq; quātū
habuit fuit.

Pessimus
dū diues.

Consimile est illud Apuleii ex apologia: tāti re

uera estis quantum haberis.

Caligula Romanus imperator existimans aurū esse summum beatitudinis super innumeros aureorum aceruos nudis pedibus spatatus et toto corpore aliquādiu uolutatus est.

Grecus ille Alcmeon : de quo scribit Herodo / tus:olim pregrandem tunicam indutus:et calceos latissimos calceatus: perexit ad thesauros Cresi: Creso permittente. ibiq; in aceruos aureorum p / cumbens primum referfit calceos auro: dein om / nes sinus uestimenti: quin etiā Ramenta auri cri / nibus implicuit: os quoq; et manus auro comple / uit: exiuitq; auro suffarcinatus non homini simi / lis sed monstro: cuius os erat turgidum / et cūtra membra auro onusta.

Interrogatus Bias prienensis quidnam faciens ho / mo delectaretur. Lucrans inquit.

Pithius quoq; bithinicus: qui Xerxis temporibo / claruit auri cupidine incensus: tãq; id summū bo / num foret: omnes ciues in metallis auri fodiendis occupatos habebat. Idq; unum auri congerendi studium tãtopere colebat: ut multi ob laboris ma / gnitudinē interirent. Vnde mulieres agminatim ad Pithei uxorem uenerunt orantes: ut huic ma / lo mederetur: quæ illas bono animo esse iussit:

c.i.

Caligula

Alcmeon
onustus
auro.

Respōsū
Biantis

Historia
Pithii rei
motior.

Solertia
feminae .

Obsonia
ex auro.

Platanus
aurea .

Dein adhibitis artificibus panes et edulia omne genus ex auro confici precepit: quibus diligenrer studioseque confectis pitheo parari cenam postulāti auream mēsam uxor apponi iussit: cuius aspectu delectatus est pitheus ut pote mira arte singula elaborata conspiciens: inde aspectu iam habunde satiatus cibum afferi precipiebat. uerum uxor cuncta quæ postulasset ex auro cōcīnata iubebat apponi: cūque ille iracundia percitus esurire se uociferaretur: neque aurum se id temporis amplius exposcere: Tum uero mulier cordata et prudentia pollens: nullius inquit rei o coniunx preter hanc unam habendæ facultatem prebes: omnis omniū uirorū cura tuo iussu in parando auro uersatur: iam nemo agros colit. iam omnis serēdi plantādi arbores: et totius rusticatōnis diligētia intercudit: dum in auro fodiendo tuo iussu omnes sunt occupati. hac uxoris castigatione tam sancta: tā uera: non mediocriter cōmotus pitheus est. Fodiēdi tamen auri negocium nequaquā penitus omisit: tāquā in auro summa beatitas esset collocata: Hic ē ille pitheus: qui platanū aureā Vitemque nobilem illam Dario regi donauit: qui Xerxis copias innumerabiles excepit epulo: stipendium quoque quinque mensium frumentumque pro alendo exercitu

pollicitus.

Diues ille apud Oratium sic inſit
Populus me exhibilat: at mihi plaudo ipſe domi:
Simul ac nummos contemplor in arca.

Penetramus inquit non minus uere q̃ elegãter
plinius. In terræ uiſcera auri argētique uenas et æris
ac plumbi metalla fodientes: gemmas etiã et quos
dam paruulos querimus lapides ſcrobibus in pro
fundum actis: uiſcera eius extrahimus: ut digito
geſtetur gemma / quam petimus: quot manus at
teruntur ut unus niteat articulus: Si ulli eſſent in
feri iam profecto illos auaritiæ: atque luxuriæ cuni
culi refodiſſent.

Diuitias non eſſe finem felicitatis.

Verum enim uero ut tradit Ariſtoteles Ipſæ di
uitiæ nequaquã ſunt ipſum ſummum bonum: Sũt
quidem utiles: expetuntur quidem propter felici
tatem: ſed non ſunt ipſa felicitas: quæ propter ſe
ipſam expetitur. Quod bonum eſt ex malo non
fit: diuitiæ autem fiunt ex malo et iniquitate: er
go non bonum: ex quo illud Hieronymi: Diues
aut iniquus aut iniqui heres: Et illud euangeli
cum. Facite uobis amicos de mammona ini
quitatis: hoc eſt ex diuitiis: quæ ex

Verba pli
nii bracte
ata.

Mãmona
iniqtatis.

Diuitiar
causa exiti.
tiii.

iniquitate proueniūt: Preterea nihil philosophis
et potissimum Seneca bonum uidetur quo quis
et male uti potest. Videmus autem diuitiis q̄ mul
ti male utantur. quin etiam quod bonum est no
cere non potest nec debet: Atqui uidemus diuiti
as q̄ plurimis fuisse exitio et nocuisse: unde colli
gimus diuitias pro summo bono habēdas nō ēē:
cum saepe uertantur in malum: dentq; pessum ip
sum possessorem: hinc illud satyricum.

Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat et cūcta exupans patrimonia census.

Longum facerē si uellē in p̄sentia p̄cēdere quot
uiros diuitiarū imodice in exitium precipitauerint:
obuia omnibus sunt exempla id genus.

Hesiodus
Dimidiū
plus toto

Quicq̄d aptā moderationē supgraditur ut scri
bit Apuleius ī magia, oneri potius q̄ usui exuber
rat. ex quo est illud hesiodi. ὅσῳ πλεον̄ ἡμισυ
παρτοσ̄, idest quanto plus est dimidium toto.
Plato in. v. de re publica: et libro tertio de legib;
interpretatur dimidium esse plus toto: quia medi
ocritas est utilior salubriorq; ip̄o immodico et to
to: quod saepe noxium est atq; pestiferum.

Quod in diuitiis non sit summa felicitas: docu
mento maximo euidentissimoq; sunt homines di
tissimi: quos mellos: anxios: sollicitos idēidem cō

spicimus: quorum felicitas bracteata, personata, supparata eleganter a Seneca appellatur: quasi uelamento quodam adūbrata, ut foris et frōte beati uideantur, intus uero et in secessu animi infelices ac miseri.

Multi quos uulgus ob diuitias felices putat saepe dolent saepe suspirant. interrogatus Anaxagoras quis nā esset felix: Nemo inquit ex his quos tu felices existimas.

Socrates apud Platonē interrogatus a Polo felix ne ei uideret archelaus macedoniæ rex. nescio eque. nūq̃. n. apud ipm fui. Idē negauit magnū psarū regē sibi felicē uideri: q̃a inquit ignoro quo pacto ad eruditōnē iustitiāq̃ se habeat. Virtute enī non diuitiis felicitatem metiebatur.

Ait plautinus senex. odi ego aurū: multa multis saepe suasit pperā: Vtinā inquit plinius noster posset e uita in totū abdicari aurū. sacra famel. ut celeberrimi auctores dixere. pscissum cōiitiis ab optimis qbusq̃. et ad pncipem uitæ repertum.

Apuleius aurū appellat metallum execrandū. Hinc haud īmerito Crates thebanus ut ab historicis pditū ē. et in decretis canonicis repetitū. magnum pōdus auri abiecit neq̃ putauit se posse et nirtutes et diuicias simul possidere.

c. iii.

Felicitas
p̃sonata.

Dictum
Anaxago
ra.

An psarū
rex bea
tus.
Plautus.
Odi aurū

Crates ab
iecit aurū

Democri
tus .

Hinc Zeno audito rerum suarum naufragio:
Iubet íquit fortuna me expeditius philosophari .

Democritus quoq; quo magis uacuo aío studi
is litterarū opareť: patrimoniū suū priā donauit.

Et Anaxagoras possessiones ícultas reliqt plu
ris faciens doctrinā q̄ diuitias: cuius est illud sci
tum: Nō essem inquit ego saluus nisi ista posses
siones perissent.

Nulli sa
tis.

Huc adde: q̄ nulli mortalium unq̄ tantum est
q̄tum cupit : fortuna enim ut inquit epigramma
tarius poeta: multis nimium dat: satis nulli: quan
to diuitior quisq; est tanto cupidior: qui autē cu
pit beatus esse nullo modo potest: Talis magnas
inter opes inops est: et congesto pauper in auro :
ut claríssimi auctores prodiderunt. Et ut ait Clau
dianus. Semper inops quicunq; cupit .

Inops
quicūq;
cupit.

Et médius fidius ad uiuendum uelut ad natan
dum is melior : qui onere liberior.

Malore inquit Seneca tormento pecunia possi
detur : q̄ queritur. Preterea non ualent diuitiæ li
berare a morbis: quibus íplicati mortales pro uali
tudine impenderent persicas gazas : homo autē
egrotus: quāuis opulentissimus potentissimusq;
beatus esse non potest / cum opus sit prosperitate
ad bene beateq; fruendum comportatis diuitiis .

Ex quibus omnibus euidenter colligimus diuiti-
as non efficere ipsam felicitatem quā querimus:
quæq; finis est rerum omnium expetendarum.

An uirtus sit effetrix uitæ beatæ.

Seuerissimi sanctissimiq; philosophorum sum-
mum bonum in honesto hoc est ī ipsa uirtute po-
suerunt existimantes solum sapiētem esse omnia:
hinc exiit illud oratianum.

Ad summam sapiens uno minor est ioue /

Diues. liber. honoratus. pulcher. rex deniq; regū.

Et profecto uirtus sicut auctor ē Seneca ī libro ad
gallionem de uita beatā: altum quiddam est excel-

sum. et regale inuictum infatigabile: Virtutē in
templo inuenies. in foro in curia pro muris stan-

tem. puluerulentam. coloratam. callosas habētē

manus. Huic sententiæ subscribit Silius a quo uir-
tus ita describitur.

Frons hirta nec unq; / cōposita murata coma

Stans uultus et ore

Incessuq; uiro propior: letiq; pudoris.

Celsa humeros: niueæ fulgebat stamine palla.

Dixit Ouidius Inuia uirtuti nulla ē uia.

Oratius uirtutem sic diffinit.

Virtus est uitium fugere et sapientia prima stulti-
tia caruisse.

Sapientē
esse omīa

Virtus al-
tū qddā.

Silius de
uirtute.

uirtus qd
secūdū lu
cilium .

Lucilius satyræ cōditor uirtutē his uersibz enarrat
Virtus ē hominī scire id qđ quæq; habeat res.

Virtus scire hōi rectū utile qđ sit honestum.

Quæ bona quæ mala: itē qđ iutile turpe īhonestū

Virtus querendæ rei finem scire modumq; .

Virtus diuitiis precium persoluere posse .

Virtus id dare: quod re ipsa debetur honori .

Hostē ēē atq; inimicū hominū morūq; malorū :

Contra defēsores hominū morūq; bonorum .

Hos magnifacere: his bene uelle his truiere amicū

Cōmoda preterea patriæ sibi prima putare :

Deinde parentum: tertia iā postremaq; nostra .

Plautus .

Poeta comicus in āphitrione sic inquit .

Virtus omnibus rebus anteit pfecto .

Libertas. salus. uita. res. parentes. patria et proгна

ti trātatur seruantur. Virtus omnia in se se habet.

omnia adfunt bona quem penes est uirtus.

Virtus re
cta ratio.

Seneca libro epistolarū. viiii. ad Lucilium: Vir

tus inquit est recta ratio. Augustinus ait Vir

tutem artem esse bene uiuendi. Memoratissimus

est oratianus ille uersiculus .

Vilius argentū est auro: uirtutibus aurum.

Et ille.

Oratius .

Virtus est medium uitiorū et utrinq; reductum .

Autumat. M. Cicero in tusculanis questionibz .

bus ad beate uiuendum satis posse uirtutem: cui
astipulatur Silius illo uersu.

Ipsa quidem uirtus sibi mer pulcherrima merces.

Non ab re fuerit subtexere uersus luculentos:
quibus graphice deceterq; describit uirtutē Clau
dianus cum sic ait.

Ipsa quidem uirtus precium sibi: solaq; late

Fortunæ secura nitet: nec fascibus ullis

Erigitur plausu ue petit clarescere uulgi.

Nil opis externæ cupiens: nihil indiga laudis.

Diuitiis animosa suis: immotaq; cunctis

Casibus ex alta mortalia despicit arce.

Ait Oratius.

Virtus repulsæ nescia sordidæ

Intaminatis fulget honoribus.

Certe Pithagoras. Empedocles. Democritus.

Plato ad hanc uirtutem percipiendam nauigaue

re: hanc peregrinationibus susceptis uestigauere:

hanc cum primis predicauere tanquam beatitudi

nis effectricem.

Contrariorum ut inquit philosophi contra

ria sunt consequentia: Si uitia efficiunt uitā mi

seram consequēter uirtutes efficient beatam: ideo

q; stoici dicunt sapientem fore beatum etiam si

obcecetur. obsurdescat. membris debilitetur. dolo

Virtus a
Claudia
no cele
brata.

ribus crucietur.

Virtutem per se nō satis esse ad uitam beatā perficiendam.

Verum re diligenter perpensa et pēsitata decernimus in uirtute esse quidē plurima ad faciendā felicitatem: sed haud quāq̃ omnia: Nam felix ut inquit Aristoteles indiget preter uirtutem bonis corporis atq; fortunæ: stoici quidem dicunt sapiētem in rota et tormentis constitutum esse beatū. uel uolentes uel nolentes nihil dicūt: quorū dogma deludit Augustinus in. xviii. de ciui. dei. cum in illis sit quidam superbix stupor.

Theophrastus: qui ex diuinitate loquēdi sibi nomen intuenit: in calisthene suo laudauit hanc sententiā: uitā regit fortuna non sapientia.

**Dogma
stoicorū
illusum.**

**Indolētia
hieronymi.**

Indolentia illa hieronymi nō est dicenda summū bonū: quoniā ī stultis ēē potest: felicitas autē eū stultitia non copulatur: preterea aliud est non dolere aliud esse in uoluptate felicitateq;. Et ut inquit eleganter Seneca Indolentiam nūq̃ bonum dicam: quā habet cicada, habet pulex.

Qui uoluptatē cū honestate summū bonū esse dixerunt. hi dixerūt quidē aliquid: sed nō omnia complexi sunt perficientia felicitatem. Aristoteles philosophorū iclytissimus ī. x. ethico

rum felicitatem esse quādam contemplatiuā operationem sic colligit: Deos omnes maxime felices existimant ac beatos: quas res tribuimus Dis agēdas? iustas et iniustas? Ridiculum id foret si contrariis et reddendis depositis sint occupati. Atque exercent liberalitatem? absurdum est credere illis esse nummos: Dormire illos non dicendum ut Endymionem, cum somnus ad dormientes prineat: Vigilare ergo et uiuere cuncti deum credunt: ergo et operari: ociosam enim et immobilem dicere naturam dei impium est: quod et Origenes testatur in tertio periarcho. Actiones autem deo non dantur ut homini: quidnam itaque aliud restat nisi contemplatio: quare dei operatio beatitudine preclulens contemplatiua sine controuersia fuerit: Igitur in hominibus contemplatio erit felicitas. Et homo operatione contemplatiua summe felix existet: quæ deo maxime est cognata: Verum indigebit prosperitate corporis et alimentis cum homo sit. Natura namque ipsa non est ad contemplan- dum sufficiens: sed et corpus sanum esse oportet: et alimenta reliquumque famulatum adesse: Itaque uitæ degendæ ratio quieta maxime placuit philosophis

Sententia
aristotelis
de felicitate.

Origenes

Contemplatio est felicitas.

Felicitas
plenitu
do optan
dorum .

Homo
ex anima
et corpo
re .

Felicitas
ex trinis
bonis .

in contemplatione et cognitōne posita rerū: quia
quia deorum erat uitæ simillima: sapiente est uisa
dignissima. Ergo igitur ut aliquando concluda
mus latissimam de felicitate disputationem recur
rendum nobis est ad ipsam diffinitionem: Est au
tē felicitas ut dudū dictum est plenitudo rerū op
tandarum: Hec autē plenitudo constat ex triplici
genere bonorum. ex bonis animi. ex bonis corpo
ris. ex bonis fortunæ: Cumulata hec bona faciūt
absolutam felicitatem: quod ut planius et lucidi
us percipiatur: quid sit ipse homo: et ex quibus cō
suet querendum est.

Homo neq; solum corpus ē: neq; anima sola:
Sed ex anima simul et corpore compactus est: p
inde summum bonum hominis: quo fit beatus:
ex bonis utrisq; conflatur: Qui uirtutem summū
bonorum esse dixerunt in hoc lapsi sunt: qd̄ ani
mum solum tuentes corpus omiserunt: Qui uo
luptate corporis felicitatem metuntur animum
incultum ac ueluti pedisequum reliquerūt: Qui
uero ex animi et corporis ac fortunæ bonis felici
tatem constituerunt: hii ueritatem ipsam propi
us inspexerunt: eorumq; sententia tanquam op
tima uerissimaq; comprobatur: bona autē animi

uirtutes sunt: et hec longe magis honoranda q̃
 corporis ac fortunæ bona: Anima enim ut inquit
 uerissime Aristoteles in septimo politicorum pre
 ciosior est corpore et pecuniis. Externa autē gra
 tia animi expetuntur: non autem animus gratia
 illorum: principatū inter bona animi obtinet pru
 dentia: quæ est cunctarum regina uirtutum ut ait
 Plato: hæc circa humana uersatur, ut docet Ari
 stoteles in. vi. Ethicorum: unde Anaxagoram et
 Thalem sapientes fuisse dicunt non prudētes: q̃
 propria commoda ignorarunt: et patrimonium cō
 temperunt. Socrates uirtutes omnes putabat esse
 prudentias: ceteræ uirtutes ut iustitia: quæ lucife
 ro mirabilior existimatur: ut fortitudo: quæ pro
 pria uiri uirtus est, ut temperantia: quæ libidi
 nes obfrenat satis notæ. et a nobis alio loco fufius
 explicatæ: Doctrinæ et ipsæ multiiugæ iter animi
 bona memorantur: quibus animus fit θεῖοτ' αὐτοῦ
 idest diuinissimus.

Bona corporis sunt Valitudo, robur, pulchri
 tudo, sine quibus non potest esse uera felicitas: ex
 quo satis liquet diuitias non esse summum felici
 tatis: cum bonam ualitudinem prestare non possint.
 meritoq; laudatur illud oratianum.
 Nō domus aut fundus nō æris aceruus et auri

Bona ani
 mi.

Prudētia

Sapientef
 nō prudē
 res.

Bona cor
 poris.

Oratius .

Corpus
organum
animi.

Catilena
conuiuia
lis .
Primū be
ne ualere

Primigenia
nata natu
ra .

Pulchri
do dei do
num .

Egrotō domini deduxit corpore febres
Non animo curas . ualeat possessor oportet
Si comportatis bene rebus cogitat uti .
Virtus quoq; sine ualitudine corporis nō satis fū
gi officio suo potest . Animus enim fulturis cor
poris sustinetur : cū sit uas et ueluti organon ani
mi ipsum corpus . Dixit Solomon non est census
super censum sanitatis corporis . Vulgatissimus ē
ille festiui poetæ uersiculus uice puerbii celebra
tus . Non est uiuere / Sed ualere uita .

Apud Platonē in gorgia Cantio conuiuialis ce
lebratur : quā cantores in conuiujs usurpāt ita cō
cinentes : optimum quidem esse bene ualere : Secū
do loco formosū esse : Tercio habere diuitias bo
no modo partas . Idem mox paulo nihil inquit sa
nitate est melius . Hec . M . Varro primigenia natu
ra appellat : Alii prima natura . greci τὰ πρῶτα
φύσεως . De quibus . M . Cicero et Aurelius Au
gustinus non parum multa prodiderunt .

Academici et peripatetici : ut pote philosopho
rum nobilissimi probant hec prima natura : ī qui
bus numerant incolumitatem : ualitudinem : sen
sus integros : doloris uacuitatem : uires : pulchritu
dinem : : quorū cōsimilia sunt in animo . Sine pul
chritudine non potest esse absoluta felicitas . ideo

q̄ dixit Aristoteles q̄ non satis idoneus est ad fe-
licitatem homo penitus deformis: Est enī forma
dei munus: et ut inquit Homerus οὐρανὸν ἐπικυδα
Δωρᾶ Deorum dona gloriosa nequaquā aspernan-
da. Verum ad hāc corporis incolumitatem firmi-
tudinēq̄ custodiēdam: ut pote rem rerū omni-
um pretiosissimā. Inuenta sunt innumera medi-
cina: tot Cerata: malagmata: emplastra: collyria:
antidota: cataplasmata Excogitata sunt tot cata-
pocia: tot pharmaca: tot medicatae potiones inue-
tae Compositiones et mixturae inexplicabiles circū-
feruntur: q̄n et medicina a rubro mari atq̄ ex In-
dia peti: ut ita fiat p̄ciosior: meritoq̄ scripsit Pli-
nius noster unā hāc artium īpatoribus quoq̄ īpera-
re / nullamq̄ esse medicina fructuosiorē .

Verum scito plus quotidianas exercitatiōes ad
sanitatem prodesse: q̄ medicos q̄ medicinā: exer-
citatione enim ut ait Fabius Quintilianus cunc-
ta conualescunt: Sine qua ut inquit Galenus im-
possibile est hominem sanitate prosperrima diu
frui: Et ut auctor est Auicenna ad sanitatis cōser-
uationem plurimum potest polletq̄ exercitatio:
cuius multae sunt species.

Galenus exercitationē parux pilae reliqs āteponit

Malagm
ata .
Catapo
cia.

Nulla ars
medicina
fructuosi
or .
Exercita
tio.
Auicēna.

Galenus.

Cōmode etiam exercent ut docet Cornelius Cel
 sus. cursus: ambulatio: et clara lectio: qua nos pro
 pe peculiariter utimur: quotidie publicis lectioni
 bus contentissime boantes: et rauim exerta uoce
 repurgantes .
 Plato et Aristoteles gymnasticam cum primis
 probant: qua uires augescunt: et sanitas inoffen
 sa custoditur. precipit Aristoteles in octauo poli
 ticorum Adolescentes gymnasticæ et pedotriucæ
 esse tradendos: Vbi pedotriuca: ut hoc quoq; in
 transcursu declaremus significatur exercitatio p
 tinens ad doctorem pedotriuem: est autem pedo
 triues ut docet Plato in libro de philosophia exer
 citationis magister: cuius officium est ut idem tra
 dit in gorgia Corpora hominum formosa robu
 staq; efficere. Idem Plato adeo gymnasticam pro
 bavit: ut libro de re publica quinto feminas gym
 nastica exercendas esse censuerit: qui libro septi
 mo de legibus gymnasticæ nomine exercitiōes
 omnes bellicas contineri docet: eamq; diuidit in
 saltationem et luctationem. prisci pēthlon no
 minauerunt Genus exercitātōis his quinque arti
 bus constans. iactu disci. cursu. saltu. iaculatione.
 et luctatione.: id latini quinquerrum uocāt: Vn
 de athletæ ipsi quinquerriones dicti: pancratiastē

Celsus
 Clara lec
 tio nostra
 exercita
 tio .
 Gymna /
 stica
 Pedotri /
 uica.
 Pedotri /
 uesqui
 Plato p l
 bat gym /
 nasticā
 Pēthlō
 Quin /
 quertiū.
 Pācratia /
 stes .

quoque appellauerunt eum: qui in omni gymnastica exercitatione pugnaret et uinceret: et pancrati-
um dixerunt ipsum multiforme certamen de quo
ita propertius.

Et patitur duro uulnera pancratio.

Pancratii meminit iurisconsultus titulo ad legem
aquiliam his uerbis: Si quis in colluctatione uel
in pancratio uel pugile: dum iter se exercentur a
lius alium occiderit. quo in loco mera deliramen-
ta uigilans somniatit acursius: De Pancratio col-
pofius fufiusque a nobis scriptum est in commen-
tariis propertianis.

Ergo igitur ad bona corporis custodienda uite
mur exercitatione: quæ ut ait Cornelius celsus pri-
ma corporis curatio est: debetque semper antecede-
re cibum in eo qui bene concoxit / amplior: in eo
qui minus concoxit remissior. Valitudinem quo-
que durabilem prestat ipsa frugalitas et uictus par-
simonia. Simplex enim cibus homini utilissimus:
E contrario aceruatio saporum pestifera et cōdi-
menta perniciosiora. Hippocrates in libro de fla-
tibus malam dietam uocat: quæ confit ex pluribus
cibariis multiformique alimonia: Nam ut iquit de-
center et frugaliter Oratius. Simul assis
Miscueris elixa: simul conchilia turdis:

d. i.

Pancrati-
um.

Simplex
cibus salu-
berrimus
Hippo-
crates.
Versus
memoria
digni.

Dulcia se in bilem uertēt : stomachoq; tumultū
Lenta feret pituita.

Bona for
tunæ .

Scitu di
gnum de
fortuna .

Rhamnu
sia.

Nortia

Tyche

Nomina
fortunæ
cōpluria.

Bona externa: quæ uocant: ut sunt diuitiæ / et
honores: quæ uitam beatissimam perficere existri /
mantur: in manu sunt ac potestate fortunæ: hec
toto mundo: ut inquit eleganter Plinius Et locis
omnibus omnibusq; horis omnium uocibus sola
inuocatur et una nominatur: una accusatur: una
agitur rea: una cogitatur: sola laudatur: sola argu
itur: et cum cōuitiis colitur: uolubilisq; a plerisq; :
et ceca etiam existimatur: Vaga: inconstans: incer
ta: uaria: indignorūq; faulrix: huic omnia expen
sa: huic omnia feruntur accepta: et in tota ratōne
mortalium sola utranq; paginam facit. Hanc for
tunam deam: qua renuente nihil secundum mor
talibus contingere potest: Vario ritu multiūgis
nominibus totus ueneratur orbis: Alii Rhānusiā
Alii nemesim: Nortiam alii: Sortem alii nūcupāt:
Tychen grecia omnis appellat.

A fortuna fortunatos dicimus felices: quasi for
tunæ alūnos aut filios: cui tantum tribuere uete /
res romani: ut sexcentis templis totidemq; cogno
mentis fortunam uenerarentur: Namq; romæ co
lebatur fortuna cognomento primigenia. Viscat

ta. Pusilla. Fortis. Mascula. Cōuertens. Bene spei
rans. Virgo barbata: Sicuti plutarchus docet ī p
blematis et in libro, περὶ τῆς τύχης τῶν ῥω
μαίων idest de fortuna romanorum: Hinc theo
phrastus scripsit in suo Calistene. Vitā regit for
tuna non sapientia. Plautus quoq; sic ait in pseu
dolo: Centum doctorum hominum consilia hec
deuincit dea fortuna: atq; hoc uerum est: perīde
ut quisq; fortuna utitur: ita precellet atq; exinde
sapere eum omnes dicimus. Magnam inquit M.
tullius esse fortunæ uim in utranq; partem quis
nesciat? Nam et cum prospero flatu eius utimur
ad exitus perueniemus opratos: et cum reflauerit
affligimur. Simulachrum fortunæ cum copia et
gubernaculo deformant. ut auctor est Lactātius
libro tertio diuinarum īstitutionum: tanq̃ et hec
opes tribuat. et humanarum rerum regimen ob
tineat: cui opinioni Virgilius quoq; subscribit: q
fortunam omnipotentem uocat: Et Salustius cri
spus cum ait: Sed profecto fortuna ī omni re do
minatur. hac dea ut inquit Oratius pollens est:
uel imo tollere de gradu mortale corpus: Vel su
perbos uertere funeribus triumphos. Et ut ait
Ouidius.

Plutar
chus de
fortuna.

Simula
chrū for
tunæ.
Lactātius

d.ii.

Agatho /
tyche .

Mala for
tuna.

Libra cri
tolai.

Nēpe dat et quodcūq; libet fortuna rapitq; .
Tanta deniq; est uis atq; potentia fortunæ: ut ei
locum in celo quoq; fecerint: quintus. n. ab horo
scopo locus Appellatur bona fortuna ut docet Iu
lius firmicus in secundo matheseos: greco uocabu
lo: Agathotyche nūcupāt: quæ maxima societa
te cū horoscopo iungitur: qā de trigono ab horo
scopo uidetur: sextus uero locus mala fortuna no
minat: qā nulla cū horoscopo societate cōiūgit.
Ergo igitur cum sint tria genera bonorū: Ani
mi: Corporis: atq; Fortunæ: Hæc ut ait Aristotel
es in septimo politicorū oportet adesse felici: Fe
licitas enī et uita beata cumulat ex cumulo ple
nitudineq; istorum bonorum: quæ quanto fuerit
cumulatio: tātō fiet homo beator: et ita erit ui
ta beata beator beatissima secundum academi
cos: Stoici uero hos gradus excludunt: apud quos
nihil est rectius recto. nihil beatius beato. Bona
aūt animi haud dubie censem reliquis antepo
nenda: probamus libram illam Critolai: qui cum
in alteram lancem animi bonā imponat in alte
ram corporis et externa: tantum propendere il
lam bonorum animi lancem putat: ut terram et
maria deprimat.

Supereſt ut ueſtigemus exemplis an i ullo mor
taliũ cumulata fuerint ſimul hec omnia bona:
ut merito felix et eſſe et dici meruerit. Lucius me
tellus pontifex. Conſul. dictator. magiſter equi
tum: qui primus elephantos / primo bello puni
co duxit in triumphum: decem maximas res op
timasq; conſummaſſe fertur: Fuit enim primari
us bellator. optimus orator. fortiſſimus iſperator:
Auspicio ſuo maximas res geri uoluit / maximo
honore uti / ſumma ſapientia eſſe / ſummus ſena
tor haberi / pecuniam magnam bono modo iue
nire / multos liberos relinquere / et clariffimus in
ciuitate eſſe. Sed quãuis hec omnia illi uni conti
gerint nec ulli alii poſt urbem conditam: felix ta
men dici non debet: ſiquidem is Metellus orbam
luminibus exegit ſenectam Amiſſis incendio: cũ
Palladium raperet ex templo dex uestre. Huius
quoq; nepos inter rara felicitatis humanæ exem
pla numeratur: Nam preter honores ampliſſimos
cognomen quoq; macedonici a quatuor filiis illa
tus eſt rogo: uno pretore tribus conſularibus: du
obus triumphalibus: uno cenſorio: quæ ſingula
paucis contigere: Vnde a .M. Tullio dictum eſt.
ueluti puerbiallyter: Metelli ſperat ſibi quiſq; for
tunam. Sed quis hunc iure felicem dixerit? cum
d.iii.

Exempla
felicitum i
ſignia.

Felicitas
metelli.

Infortu
nium me
telli.

Alterius
metelli p
ſperitas.

Calami /
tas Metel
li.

An augu
stus felix.

periclitatus sit ad libidinē inimici Catinii Labeo
nis, tri. plebis : a quo in ipso dignitatis suæ Flore
ad tarpeium saxum raptus est ut precipitaretur :
faucibusq; intortis et expressio per os sanguine
Egre alterius tribuni intercēssione a limine ipso
mortis reuocatus: Alieno beneficio postea uixit.

Diuum quoque Augustum uniuersa mortali
tas in hac felicitatis censura nuncupat : qui cum
Caium ex filia nepotem in armeniā mitteret; op
tabat a diis immortalibus : ut illum Pompeii be
nivolentia: Alexandri magni audacia: et sua ipsi
us fortuna subsequeretur. Sed si diligēter estimē
tur cuncta non pauciora infortunitatis: q̄ beatita
tis documenta in eo reperientur : Inter quæ cū
primis numerari possunt hec: Repulsa in magi
sterio equitum apud auunculum Cesarem. tridu
ana egroti latebra in palude philipensi prelio. Et
ut fatentur Agrippa et Mecenas aqua subter cu
rem fusa turgida latera. Naufragia sicula. Ruinæ
pōtis . tot seditiones militum . tot ancipites mor
bī corporis . Vulgatissima Iuliarum filiarum neptisq;
adulteria. aliaq; non pauca infortunia : Ex qui
bus fit ut infelix quidem dici non debeat / felix ta
men esse non possit .

In hac felicitatis reputatione subit inclytum
Cresi Lydorum regis exemplum: qui cum the-
sauris opibusque luculentissimus; et omnibus
fortunæ bonis exuberaret: se omnium mortali-
um beatissimum esse existimabat. ad quem
cum peruenisset Solon atheniensis unus ex se-
ptem Græciæ sapientibus: hospitaliterque in re-
giam exceptus / iussu cresi a ministris circundu-
ctus est circa thesauros omniaque: quæ morta-
les perinde ac beatissima admirantur: Post hec
Cresus Solonem sciscitatur equem uiderit iā
omnium beatissimum: sperans uidelicet se in-
ter homines beatissimum esse Ista percontaba-
tur. tunc Solon ut pote philosophus ab om-
ni assentatione sequestratus respondit se uidisse
se beatissimum Tellum atheniensem: quod il-
li in patria bene instituta filii erant honesti et
boni: eorumque singulis liberi: hiique omnes su-
perstites: Et cum hoc uitæ: quantum in no-
bis situm est: bene traduxisset: obitus splen-
didissimus contigerat: siquidem prelio uirili-
ter dimicās hoste ī fugā uerso pulcherrimā opti-
petierat mortem: quem athenienses in eo quo
d.iiii.

Exemplū
Cresi et
Solonis .

Tellus be-
atissimus

Cleobis
Bithon i
numero
beatorū .

Iumento
rū uicarii

Mors cle
obis et bi
thonis

occubuerat loco publice humauerunt magnifice
q̃ honorauerunt. Iterum Cresus interrogat quē
nam secundum a Tello uidisset putans haud du
bie secundas se beatitatis partes esse laturum. tūc
Solon Cleobē īquit et Bithonem beatissimos ui
di : quibus genus argium erat et uictus suppedi
tabat. ad hec corporis robur excellens: ut in certa
minibus pariter ambo uictores extiterint : pietate
quoq; in matrem memorabiles: Nam cum dies fe
stus Iunonis apud argiuos esset: oporteretq; om
nino matrem eorum ut pote sacerdotem ad solē
ne et statutum sacrificium curru uehi ab oppido
ad fanum stadia circiter quinque ac quadragin
ta : morarenturq; iumenta: tunc iuuenes hi iugū
subeuntes boum uice plaustrum pertraxerunt: et
ita mater sacerdos aduecta ad delubrum iunonis
est curru a filiis ducto: quæ precata deam dicitur:
ut Cleobi et Bithoni filiis suis daret id: quod op
timū homini dari posset a deo: post hāc p̃cationē
ubi sacrificarunt epulati cum matre somno se de
derunt: nec amplius sunt excitati: Sed in ipso de
lubro quiescentes mane inuēti sunt mortui: quo
rum statuas tanquam uiuorum: qui optimi extis
sent : Argiui apud delphos collocarunt. et his q̃

dē Solon secūdas beatitudinis partes tribuebat :
ex quo Cresus conturbatus inquit. o hospes athe
nienſis adeo ne tibi pro nihilo cōtemnitur noſtra
felicitas : ut ne priuatis quidem uiris nos equipe
randos ducas ? tunc Solon neminem ante obitū
appellandum eſſe beatum grauiter ac copioſe eſſe
differuit. aſſeruitq; hominem eſſe calamitoſum :
Cum nullus hūmanæ uitæ dies rem prorſus talem
qualem alius afferat : et in diurno tempore multa
uideantur : quæ nemo uellet uidere : et multa tole
rentur : quæ nolit quiſpiam tolerare . Sententiam
Solonis fuiſſe ueriſſimam ipſius Creſi exitus com
probauit : qui haud ita multo poſt magno impe
rio ſpoliatus et a Cyro captus / ſuper ingentē py
ram impoſitus / uinctus compedibus ē : ut uiuus
concremaretur : Cui in tanta calamitate poſito ue
niſſe in mentem Solonis ferunt : quod ſibi ab eo
olim dictum foret / ex uiuentibus beatum eſſe ne
minem : tunc creſus ingemiſcens ter ſolonem no
mināſſe ſublatiſſima uoce proditur . Admiratus
ob hoc Cyrus iuſſit interpretes perconctari : quiſ
nam hominum aut deorum iſ eſſet Solon : quem
in dubiis caſibus ſolum imploraret : At Creſus ni
hil diſſimulans cuncta : quæ a Solone audiuerat

Nemo be
atus ante
obitum ,

Creſus ex
utus re
gno et ca
ptus .

renarravit : quæ ubi ad Cyrum perlata sunt : tunc
rex ille ut pote qui sapiētior esset q̄ Cresus : et So
lonis oraculum ex presentibus exemplis compro
batum esse conspiceret : non solum cresum missū
fecit : sed summo etiam honore quoad uixit apd
se habuit : ex quo uisus est Solon eadem oratione
alterum seruasse ex regibus / Alterū cautiorē pru
dentiorēq; reddidisse. Auctores Herodotus / Plu
tarchus . Marcus Cicero . et ceteri . ob hoc dixit
poeta satyricus.

Iuuenalis

Et Cresum : quem uox iusti facunda Solonis
Respicere extremæ iussit spatia ultima uitæ.

Ouidius.

Hinc exiit illud Nasonis :
Sed scilicet ultima semper Expectanda dies ho
mini est : diciq; beatus

Ante obitum nemo supremæq; funera debet .

Aristoteles tamen huic Solonis sententiæ alacri /
ter reclamat ac refragatur : qui ait i primo ethico
rum . beatos dici uiuētes : cū felicitas operatio sit .

Nemo fe
lix .

Ceterum si uerum facere iudicium uolumus ac
repudiata omni fortunæ ābitione decernere : mor
taliū nemo est felix : Abunde igitur atq; idulgē
ter fortuna deceditur cum eo : qui iure dici nō in
felix potest . quippe ut omnia bona affatim sugge
rantur certe ne lassescat fortuna metus est : quo

semel recepto solida felicitas esse non potest: me-
ritoq; Chrysippus laudare solebat Euripideū car-

Nemo mortalis est:quem non attingat dolor
morbusq;. et ut iquit uerissime Plinius:q̃ multos
accepta affligere imperia:q̃ multos bona perdide-
re et ultimis mersere suppliciis: Ita est profecto . a-
lius de alio iudicat dies: et tamē supremus de om-
nibus: ideoq; nulli credendum est. qd qd̃ incertū
ac fragile est hoc munus naturæ: quicquid datur
nobis. quid qd̃ extimatione nocturnæ quietis di-
midio qsq; spatio uitæ suæ uiuit: pars æqua mor-
ti similis exigitur. Nec reputantur infantia anni:
qui sensu carent: nec senectæ in penam uiuacis .
Adde tot periculorū genera. tot morbos. tot me-
tus. tot curas. totiens inuocatam mortem: ut nul-
lum frequentius sit uotum. Natura uero nihil ho-
minibus breuitate uitæ prestitit melius . hebescūt
senio sensus: membra torquentur: premoritur ui-
sus / auditus / incessus / dentes etiam / ac ciborū
instrumenta labascunt. Et tamen uitæ hoc tem-
pus annumeratur . ergo pro miraculo Et id so-
litarium reperitur exemplum : Xenophi .

Carmen
Euripidis

Sup̃mus
dies iudi-
cat de om-
nibus .

Hebetan-
tur senio
sensus.

Xenophi
lus sanissi-
mus .

lum musicum centum et quinque annis uixisse si
ne ullo corporis incommodo: Itaque censeo optan-
dum esse orandumque ab ultramundano deo: ut
quoniam nemo mortalium felix est: ita nos fouet
at ne infelices dici iure possimus.

Sed iam complicanda sunt uela: ac inhibendi
remi: et receptui canendum est. Audistis pauca
quedam Viri splendidissimi opinor non ingrata
super felicitate, plura scio dici potuisse et copiosi-
tis et elegantius: sed parcendum fuit aurium fasti-
dio: In hac enarratione monstrauius inter cete-
ra quosdam sensisse illos esse felices: qui ocio rusti-
cano fruerentur, quo circa: ut ex aliqua parte par-
ticipes huiusce felicitatis efficiamur: Enarrabi-
mus publico gymnasio Virgiliū et Columellam
duos agricolationis conditores luculentissimos:
Alterum uersu: Alterum pedestri oratione re rui-
sticam eleganter et graphice explicantes: Nos ue-
ro pro uirili parte dabimus operā ut lectiones no-
stræ dapibus rusticanis / et urbanis iuxta condita
sint: hoc est utilitate et uoluptate saturos reddant
auditores. Videor meo iure institutoque prope so-
lemni factururus: si orationem uersiculis clusero.

Distichon ad auditores
extemporaliter effusum.

Felix cui constant bona corporis et bona mētis
Nec non fortunæ munera parca deæ.

Endecasyllabon ad illustrissi-
mum Iohannē Bentiuolum.

Felix o nimis et beate princeps.
Cuius presidio est beata felix
Pollens felsina: Nos sumus quieti.
Hoc pro te superos libens precabor:
Vt donent tibi nestoris senectam:
Augusti decus: et uicem metelli.
Sit natis quoq; faustitas parentis:
Pro me hoc debeo te rogare princeps
Vt molli foueas pium clientem
Afflatu niuex beatitatis.

Eiusdem Endecasyllabon ad Germaniam.

O Germania muneris repertrix:
Quo nil utilius dedit uetustas:
Libros scribere quæ doces premendo.

Felix frugibus: inclyta et metallis:
Et diues pecoris: fera^xq; gemma:
Quod glessum uocitant tui parentes:
Electrum attica: Succinum latini.
Pollens principibus: potens uirorum:
Qui glaucis oculis Coma^q flaua:
Grandes corpore: spiritu feroces:
Septi robore: prodigi^q uitæ
Hostes aggrediuntur et laceffunt,
O germania gloriosa salue:
Tu uasa ex oricalcho: et apparatus
Mensarum nitidum ære: machinasq;
Ad nos belligeras subinde mittis.
Abste turba uenit scholasticorum:
Hoc qui gymnasium excolunt opimant:
Iam doctum et latialiter sonantes
Tris nuper quoq; regulos badenses
Lantos magnificos probos dedisti.
Inter quos iacobus enitescit:
Lingua dexteritate comitate
Cultu: mundiciis: nitore. uictu.
Clarus. munificus. potens. disertus.
Splendorq; et columen scholasticorum:
At Germania præpotens alumnos
Ad nos consimiles subinde mitte.

OPV Sculū hoc de felicitate luculentū ipresso
ria Platonis de Benedictis Bononia incude egre
giis his caracteribus excussū Anno salutis Mil/
lesimo quadringentesimo nonagesimo quinto
Calendis aprilibus lector amplectere et fove si fe
lix esse cupis .

REGISTRVM.

Primo folio continetur Epistola Deinde
a.b.c.d.omnes sunt quaterniones.

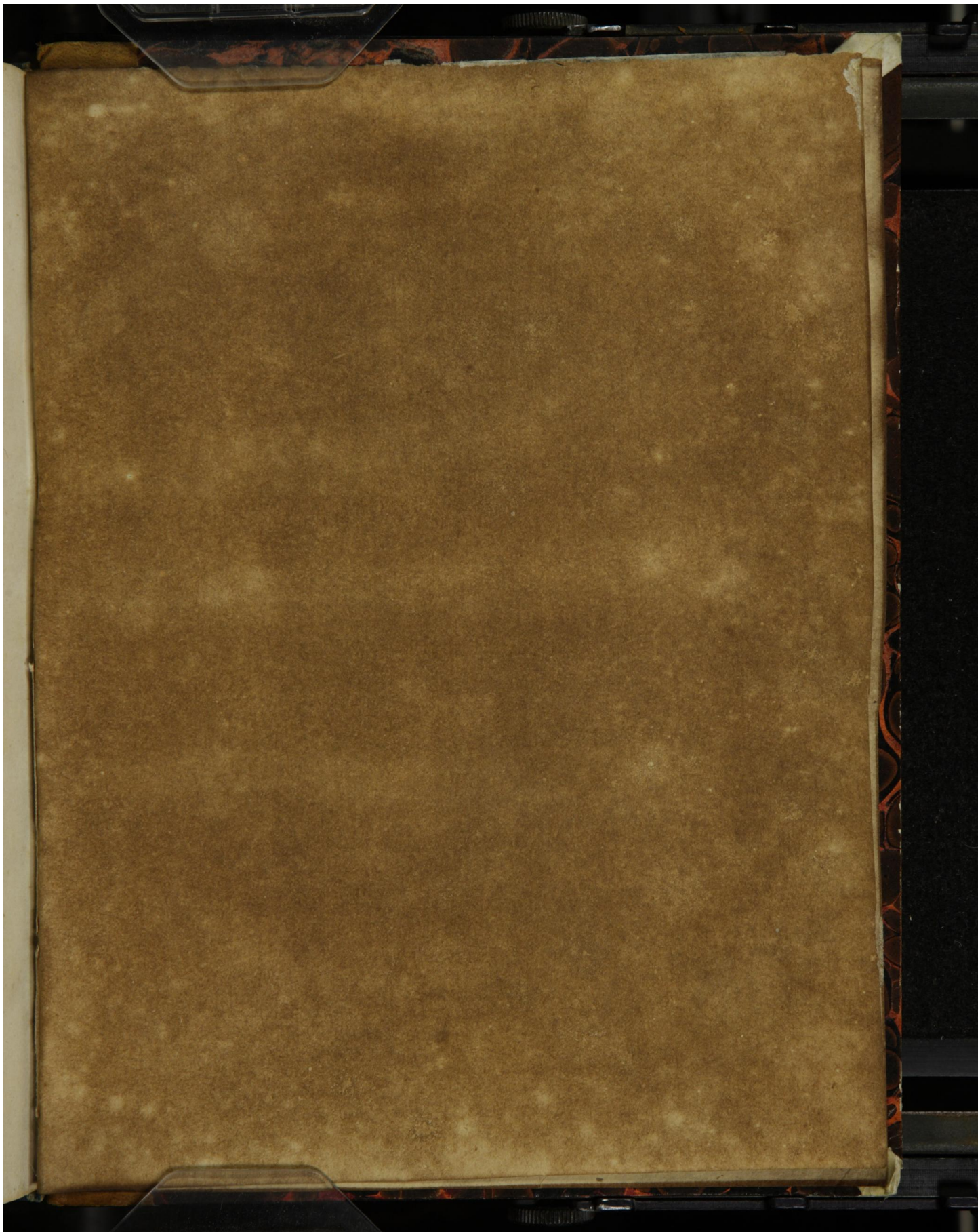

OTV scilicet hinc de felle hinc de felle
na Platonis de Platonis Platonis hinc de felle
gus hinc de felle hinc de felle hinc de felle
hinc de felle hinc de felle hinc de felle hinc de felle
hinc de felle hinc de felle hinc de felle hinc de felle

REGISTRVM

Primo folio continetur Epistola D. de
a. b. c. d. omnes sunt questiones.

1421

+ 30